

КОЙ ДА НАКАЗВА ДИСЦИПЛИНАРНО СЪДИИТЕ? БЪЛГАРСКАТА НОРМАТИВНА УРЕДБА (1880–2016 Г.) И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НЕЙНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ*

*Васил Петров***

1. Увод

Въпросът за служебния статус на съдиите е един от най-важните въпроси на съдоустройственото право като правен отрасъл, който разглежда правилата и принципите на изграждане на съдебната система, разбираана като системата на съдилищата, принципите, по които съдилищата действат, както и неразривната им връзка с държавни органи, чиято дейност е пряко свързана било с правосъдието като такова – основно органите на прокуратурата и следствието, било с попълването на кадровия състав на съдилищата – Висш съдебен съвет, Министерство на правосъдието и др.¹ В настоящата статия се прави преглед на правната уредба на дисциплинарното наказване на съдиите в България в периода от 1880 г. до 2016 г. Прегледът не е самоцелен. Идеята му е да се извлекат тези моменти от историческото развитие, които показват традиционните за страната принципи на дисциплинарното наказване на съдии, които биха могли да бъдат възприети при едно бъдещо доусъвършенстване на правната

* Статията е разширен и допълнен вариант на електронна публикация на сайта „Съдебно право“ от 17.08.2015 г., достъпна на адрес: <http://www.sadebnopravo.bg/biblioteka/2015/8/17/>—1.

** Доктор по право, съдия в Софийския районен съд.

¹ Според **Вакарелски, Ив.** Организация на съда и прокуратурата в НР България. С.: Наука и изкуство, 1957, 5–6, съдоустройственото право е клон на съдебното право. Съдебното право обема правните норми, които определят организацията и процесуалния ред за разглеждане на гражданските и наказателните дела от съдилищата, както и организацията и дейността на прокуратурата, адвокатурата, нотариата и съдебните изпълнители. То обхваща освен съдоустройственото право, и гражданския и наказателния процес, и криминалистиката. Науката „организация на съда и прокуратурата в НР България“ като синоним на съдоустройственото право, от друга страна, изучава въпросите, свързани с организацията и задачите на съда, прокуратурата в НРБ и другите органи, съдействащи за осъществяването на народнодемократичното правосъдие – адвокатура, нотариат, съдебни изпълнители.

уредба на Конституцията и на Закона за съдебната власт. Направени са и предложени *de lege ferenda* в тази връзка.

2. Дисциплинарното наказване на съдиите в периода 1880–1952 г.

Общо за уредбата и за статуса на съдиите

Като обща характеристика на правното положение на съдиите в този период следва да се посочи, че те имат качеството на чиновници по съдебното ведомство, т.е. на държавни служители². Статусът им е различен от този на работниците и служителите в трудово правоотношение с държавата или държавно учреждение³. Правоотношението на съдията е различно и от това на останалите чиновници както по основанието за назначение, така и по своята стабилитет⁴. През целия период част от съдиите се назначават с указ на монарха, а останалите – направо от министъра на правосъдието. След приемането на Закона за устройството на съдилищата от 12.01.1899 г. министърът на правосъдието вече е с ограничена дискреция по избора на съдиите и по тяхното повишение: през част от периода голяма част от съдиите се предлагат за назначение или повишение от общо събрание на горестоящия съд, през друга, по-голяма част – от председателите на съдилищата и прокурорите при контрола на Висшия съдебен съвет, съставен от съдии от Върховния касационен съд (ВКС), съдебни инспектори при Министерството на правосъдието, адвокат от Софийския адвокатски съвет и пр.

За опущения и грешки, допуснати при изпълнение на служебните длъжности, и за провинения във от службата длъжностните лица по съдебното ведомство отговарят дисциплинарно. Тази отговорност е предвидена още със Закона за устройството на съдилищата от 25.05.1880 г.⁵, който действа до приемането на Закона за устройст-

² За правното положение на чиновника при действието на Търновската конституция и Закона за чиновниците от 1922 г. вж. **Стайнов, П.** Чиновническо право. Том I. С.: Кооперативна печ. „Гутенберг“, 1932, с. 212 и сл.

³ **Стайнов, П.** Чиновническо право..., 240–252.

⁴ Вж. в този смисъл **Стайнов, П.** Чиновническо право..., 122–123; **Велчев, Св.** Углавен процес. Т. I. Съдоустройство и подсъдност. С.: Придворна печ., 1923, 130–139; **Силяновски, Д.** Гражданско съдопроизводство. Т. I. 2. изд. С.: Печ. „П. К. Овчаров“, 1941, 86–91.

⁵ Вж. **Йочев, Евг.** Дисциплинарната отговорност на съдиите, видове наказания и ред на дисциплинарното производство (1880–1910). – Научни трудове на Русенския университет, т. 54 (2015), серия 7, 7–11.

вото на съдилищата от 12.01.1899 г. След многобройни изменения е приет Законът за устройството на съдилищата от 2.01.1926 г., който от своя страна е отменен с приемането на Наредбата-закон за устройството на съдилищата от 12.11.1934 г. Последният закон е отменен на части в периода 1944–1952 г.

През периода 1879–1947 г. действа Търновската конституция, която не съдържа правила, засягащи дисциплинарната отговорност на съдиите. Член 13 от Търновската конституция постановява, че „...съдебната власт във всичката нейна ширина принадлежи на съдебните места и лица, които действуват от името на Царя. Отношенията на Царя към тия места и лица се определя с особени наредби“, при което очевидно предоставя въпроса за уреждането на дисциплинарната отговорност на съдиите на обикновения законодател⁶.

Дисциплинарни нарушения и наказания

Съдиите отговарят дисциплинарно:

1. за опущения, които се дължат на невнимание или незнание на служебните длъжности;
 2. за нарушение на правилата и формите при движението на делата и при изпълнение на решенията;
 3. за неизпълнение на законните нареждания;
 4. за бавност;
 5. когато са осъдени за престъпления;
 6. когато извършват работи извън службата без разрешение от министъра и когато сключват заеми по непредпазлив или лекомислен начин;
 7. за постоянна небрежност, неспособност или неподготвеност при изпълнение на службата;
 8. за отсъствие без отпуск;
 9. за действие вън от службата, което накърнява достойнството на съдията;
 10. когато не пазят надлежно приличие в служебните си отношения и
 11. когато играят хазартни игри.
- Дисциплинарните наказания, които може да бъдат наложени на съдията, са:
1. забележка;

⁶ Пълен преглед на дисциплинарната отговорност на съдиите в интересуващия ни период вж. у **Йочев, Евг.** Съдоустройството в България. История, принципи, институти (1879–1944). 2. доп. и прераб. изд. С.: Сноумод, 2015, *passim*; също и у **Габровски, М.** Организация на съдебната власт в България. – В: 60 години българско правосъдие (1878–1941). Юбилеен сборник. С.: Министерство на правосъдието, 1941, 114–117.

2. мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни;
3. заличаване от таблицата за повишение до три години;
4. преместване на равна длъжност;
5. уволнение от служба.

Тези наказания са установени със Закона за устройството на съдилищата от 12.11.1934 г. Дотогава съгласно закона от 29.12.1922 г. дисциплинарните наказания са били: мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни, преместване на равна длъжност и уволнение от служба. Преди това наказанията са били: а) от 25.05.1880 г. до 12.01.1899 г.: напомняне, забележка, изобличение и временно лишение от заплата; б) от 12.01.1899 г. до 5.05.1910 г.: забележка, мъмрене, отстранение от служба от 10 дни до 6 месеца без заплата и уволнение от служба; в) от 5.05.1910 г. до 29.12.1922 г.: забележка, мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни, лишение от старшинство за една до две години, лишение от право на повишение за пет години, преместване, отстранение от служба от един до шест месеца без заплата, уволнение.

Уволнените по дисциплинарен ред не може да бъдат назначени отново на служба. Това е предвидено за първи път със ЗУС от 12.01.1899 г.⁷

Съдиите, срещу които е възбудено наказателно преследване за престъпление, се отстраняват временно от длъжност.

Дисциплинарни органи

Срещу съдиите се възбужда дисциплинарно преследване по реда на надзора⁸ (специално ревизионно производство от съдия от по-горестоящ съд или от съдебен инспектор при Министерството на правосъдието) или по предложение на министъра на правосъдието.

Дисциплинарните дела срещу съдиите се разглеждат от дисциплинарни съвети (наречени така от 5.05.1910 г.), устройството на които е претърпяло редица промени. Така:

1. От 25.05.1880 г. до 5.05.1910 г. общото събрание на ВКС е разглеждало дисциплинарните дела срещу апелативните и касационните съдии, а общото събрание на апелативния съд – срещу другите съдии от района му.

2. От 5.05.1910 г. до 30.12.1911 г. при всеки апелативен съд е имало дисциплинарен съвет, състоящ се от председателя, подпредседател и трима членове на съда, избрани от общото събрание за една година. Той е разглеждал дисциплинарните дела срещу допълнителните членове, мировите съдии и членовете на окръжните съдилища.

⁷ **Габровски, М.** Организация на съдебната власт..., с. 115.

⁸ Вж. **Йочев, Евг.** Съдоустройството в България..., 58–68, 220–222.

Дисциплинарните дела срещу другите съдии разглежда Висшият съвет при Министерството на правосъдието, състоящ се от първия председател на Върховния касационен съд, трима касационни съдии, един съдебен инспектор и двама бивши министри.

3. От 30.12.1911 г. до 29.07.1922 г. при всеки апелативен съд е имало дисциплинарен съвет, състоящ се от председателя и шестима съдии, избрани от общото събрание за една година. Той е разглеждал дисциплинарните дела срещу допълнителните членове (младшите съдии – б. а.), мировите съдии и съдиите на окръжен съд. Дисциплинарните дела срещу апелативните и касационните съдии се разглеждат от Висшия дисциплинарен съвет при ВКС, състоящ се от първия председател на ВКС и шестима касационни съдии, избрани за една година от общото събрание на същия съд.

4. От 29.07.1922 г. до 2.01.1926 г. дисциплинарните дела срещу мировите съдии, съдиите от окръжните и апелативните съдилища се разглеждат от дисциплинарен съвет при Министерството на правосъдието, състоящ се от трима касационни съдии, един началник на отделение при министерството и един съдебен инспектор, а дисциплинарните дела срещу касационните съдии – от дисциплинарния съвет при ВКС, състоящ се от първия председател на същия съд и четирима касационни съдии, избрани от общото събрание на съда за една година.

5. От 2.01.1926 г. дисциплинарните дела срещу допълнителните членове и срещу съдиите от околийските, областните и апелативните съдилища, както и срещу заместник-прокурорите при апелативните съдилища (от 16.08.1935 г.), се разглеждат от дисциплинарния съвет при ВКС, който се състои от петима касационни съдии (четирима до 23.05.1933 г.), избрани за една година от общото събрание на съда. Този съвет не може да заседава в състав по-малко от трима съдии, когато останалите отсъстват по законни причини.

Дисциплинарните дела срещу касационните съдии, прокурорите от Върховния касационен съд (от 12.11.1934 г.), прокурорите при апелативните съдилища (от 16.08.1935 г.) и приравнените към тях се разглеждат от общото събрание на ВКС.

Дисциплинарно производство

При разглеждането на делата се спазва елементарно състезателно производство:

Дисциплинарният съвет, след като изиска обяснения от обвиняемия и събере нужните справки, разглежда делото при закрити врата. Обвиняемият има право да се яви лично или с повереник адвокат (с изключение на времето от 29.07.1922 г. до 2.01.1926 г.). При разглеждане на делата изслушва заключението на прокурора (с

изключение на времето от 29.07.1922 г. до 2.01.1926 г.), а след това и обясненията на обвинения дисциплинарно съдия. При постановяване на решението съветът се ръководи от своето убеждение, основано на представените по делото доказателства, и от задължението си да пази строго достойнството и престижа на съдийството. Ако при разглеждане на делото се открият обстоятелства, подлежащи на разглеждане от наказателния съд, дисциплинарното производство може да се спре до издаване на присъдата от наказателния съд по делото, което ще се възбуди против обвиняемия. Ако няма достатъчно доказателства за виновността на обвинения, но се установи, че той е изгубил пред обществото онова доверие, уважение и авторитет, които се изискват за длъжността му, дисциплинарният съвет постановява преместването му на равна длъжност.

До 29.07.1922 г. решенията по дисциплинарните дела са подлежали на въззивно обжалване пред по-горестоящия дисциплинарен съвет по жалба на осъденото лице или на прокурора. След това решенията на дисциплинарния съвет не подлежат на обжалване. Те се съобщават на Министерството на правосъдието, което разпорежда да се приведат в изпълнение.

3. Дисциплинарното наказване на съдиите в периода 1952–1991 г.

Общо за уредбата и за статуса на съдиите

Като обща характеристика на правното положение на съдиите в този период следва да се посочи, че те са служители на държавата по трудово правоотношение, възникнало въз основа на избор⁹. Съдиите се избират от местни представителни изборни органи – народни и околийски съвети, или от централен изборен орган на държавна власт – Народно събрание и Държавен съвет. Правоотношението на съдиите е

⁹ Вакарелски, Ив. Организация на съда..., 65–67, 103–104; Милованов, Кр. Трудово правоотношение въз основа на избор. С.: Изд. на БАН, 1976, с. 84 и сл. Изборът в доктрината като основание за възникване на трудово правоотношение се е определял като такъв юридически акт, при който един колектив от хора (избирателно тяло), оправомощен от закона или от устава на съответна организация, със съгласието на дадено лице (избираем) решава на това лице да бъде възложено изпълнението на определена платена длъжност, с което между това лице и предприятието (учреждението, организацията) в щата на което се числи длъжността, се създава правото през това време да дава на избраното лице задължителни указания, да иска отчет за нейното изпълнение и в определени случаи да го отзове предсрочно.

срочно и не е гарантирана несменяемост на съдията, доколкото той може да бъде винаги предсрочно отзован от своите избиратели.

През периода 1947–1991 г. действат Конституцията на Народна република България от 6.12.1947 г., както и Конституцията на Народна република България от 18.05.1971 г. Те не съдържат правила, относими пряко към дисциплинарната отговорност на съдиите, но и двете изрично приемат, че съдиите поначало са изборни и отзоваеми предсрочно – чл. 60 КНРБ (1947 г.) и чл. 128 КНРБ (1971 г.).

През посочения период действат Законът за устройство на съдилищата от 1952 г.¹⁰, както и Законът за устройство на съдилищата от 1976 г.

Дисциплинарни нарушения и наказания

Съдията може да бъде отзован по ЗУС – 1952:

1. когато не съблюдава постановленията на Конституцията или на законите в страната;

2. когато се окаже негоден да изпълнява длъжността си;

3. когато с действията си уврежда авторитета на правосъдието или обществените интереси;

4. когато е загубил българското си гражданство;

5. когато е лишен от права по т. 1 и т. 2 от чл. 28 от Наказателния закон от 1951 г.;

6. когато покаже фашистки или реставраторски прояви.

Съдията може да бъде отзован по ЗУС – 1976:

1. когато не спазва Конституцията и законите;

2. когато бъде осъден за умишлени престъпления от общ характер на наказание лишаване от свобода;

3. когато бъде лишен от правото да заема съдебна длъжност;

4. когато с действията си уврежда авторитета на правосъдието и обществените интереси.

Несъмнено част от основанията за отзоваване сочат на хипотези на виновно неизпълнение на съдийската служба и по същество представляват състави на дисциплинарни нарушения. Уредената от закона санкция за тези нарушения е отзоваване на съдията, т.е. предсрочно прекратяване на трудовото му правоотношение.

¹⁰ Пропускам „преходния“ Закон за устройство на народните съдилища от 26.03.1948 г., макар уредбата в него да задава редица устойчиви модели в по-нататъшното развитие на социалистическата съдебна система на страната. За дисциплинарно производство по този закон вж. **Вакарелски, Ив.** Организация на съда..., с. 66.

ЗУС – 1952 и ЗУС – 1976 уреждат и нарочни състави на дисциплинарни нарушения, чието извършване обосновава отговорност, която не води до освобождаване от служба на съдията, а до налагането на по-леки дисциплинарни наказания.

Съдията отговаря дисциплинарно съгласно чл. 39 ЗУС – 1952 за „допуснати грешки“¹¹.

Съгласно чл. 84 ЗУС – 1976 съдията отговоря дисциплинарно:

1. за виновно неизпълнение на задълженията си: а) да осъществява дейността си в съгласие с разпоредбите на Конституцията, законите и другите нормативни актове; б) да спазва безупречно правилата на социалистическия морал; в) да бъде независим, безпристрастен и принципен, като проявява високо гражданско съзнание; г) да пази тайната на съвещанията;
2. за отказ на правосъдие, ако той не съставлява престъпление;
3. за неоправдана бавност;
4. за допуснати груби грешки при разглеждане на делата и постановяване на съдебните актове.

Дисциплинарните наказания, които може да бъдат наложени на съдията съгласно ЗУС – 1952, са забележка, мъмрене и строго мъмрене, а съгласно ЗУС – 1976:

1. забележка;
2. мъмрене;
3. строго мъмрене;
4. понижаване в по-нисък ранг и заплата за срок до 6 месеца.

Дисциплинарни органи

1. Органът по отзоваването

Съдиите се отзовават съгласно чл. 45 ЗУС – 1952 от съответното избирателно тяло и от околийския, районния или градския народен съвет на депутатите на труде-

¹¹ **Вакарелски, Ив.** Организация на съда..., с. 105. Такива грешки най-често се констатира от съдебните инспектори на Министерството на правосъдието при техните ревизии и проверки, както и от председателите на окръжните съдилища при надзора им над дейността на народните съдии в техния съдебен район. Нещо повече, всеки докладчик в окръжния съд е длъжен да състави записка за констатираните от него неправилности при разглеждането на делата от народния съдия поради небрежност или незнание на закона, която предава за пазене в канцеларско дело. Тези записки се пазят и ползват при съставяне на отчети за работата на съда и при ревизиите на съдебните инспектори – чл. 27 от Правилника за вътрешния ред и организацията на окръжните и народните съдилища, цит. по **Вакарелски, Ив.** Цит. съч.

щите се, а съдиите, избрани от Народното събрание – от самото Народно събрание, или ако то не заседава – от Президиума на Народното събрание¹².

Аналогични са органите, които отзовават съдиите, и по чл. 80 ЗУС – 1976, като след изменението на закона с ДВ, бр. 91 от 1982 г. съдиите и съдебните заседатели от Върховния съд се отзовават от Народното събрание. Съдиите от районните, окръжните и военните съдилища се отзовават от Народното събрание, а между сесиите – от Държавния съвет¹³. Съгласно чл. 81 ЗУС – 1976 пак от същите органи съдиите се освобождават от длъжност и поради „непригодност“, както и по други невиновни основания за освобождаване от длъжност, включително и по собствено желание.

В случаите, в които не се иска освобождаване на съдията от длъжност чрез отзоваване, съгласно чл. 39 ЗУС – 1952 срещу съдията може да бъде възбудено дисциплинарно преследване от министъра на правосъдието или от горестоящия съд по реда на надзора (вместо дисциплинарно производство по-горестоящият съд може да се задоволи с напомняне на съдията да не допуска грешки).

Съгласно чл. 86, ал. 1 ЗУС – 1976 дисциплинарно преследване се възбужда по предложение на: 1. председателя на Върховния съд – за всички съдии; 2. министъра на правосъдието – за съдиите от районните, окръжните и военните съдилища; 3. председателя на окръжния съд – за съдиите от районните съдилища в района на окръжния съд.

2. Върховният съд

Дисциплинарните дела съгласно чл. 41 ЗУС – 1952 се разглеждат от наказателното отделение на Върховния съд, а когато дисциплинарно обвинен е военен съдия – от военната колегия на Върховния съд¹⁴. Когато установи, че е налице основание за отзоваване на съдията, дисциплинарният състав прави предложение за това до органа, който има право да отзове съдията.

Дисциплинарните дела съгласно чл. 87 ЗУС – 1952 се разглеждат от състав от трима съдии на Върховния съд, а когато дисциплинарно обвинен е военен съдия – от трима съдии от военната колегия на Върховния съд. Дисциплинарният състав може да направи предложение за отзоваване на съдия до органа, който има право да го отзове.

¹² Вакарелски, Ив. Организация на съда..., 104–105.

¹³ Милованов, Кр. Трудово правоотношение..., с. 95.

¹⁴ С предоставянето на дисциплинарната власт върху съдиите на самия Върховен съд се цели да се гарантира независимостта на съдиите, за да може те да се подчиняват само на закона, както изисква Конституцията. Така вж. Милованов, Кр. Трудово правоотношение..., с. 87.

3. Министърът на правосъдието

За първи път с чл. 89 ЗУС – 1976 се дава право на министъра на правосъдието за нарушения на служебната дисциплина, несвързани непосредствено с правораздаването, да налага наказания по чл. 85, т. 1–3 (забележка, мъмрене и строго мъмрене) на съдии от районните и окръжните съдилища.

Дисциплинарно производство

При разглеждането на дисциплинарните дела се спазва елементарно състезателно производство.

Съгласно чл. 88 ЗУС – 1976 препис от предложението за дисциплинарно преследване се връчва на дисциплинарно обвинения, който в двуседмичен срок може да направи писмени възражения. Делото се разглежда при закрити врата с призоваване на дисциплинарно обвинения и с участието на прокурор от Главната прокуратура. Решението на дисциплинарния състав не подлежи на обжалване, нито на преглед по реда на надзора, но може да бъде отменено на основанията по чл. 231 ГПК (отм.).

В производството по отзоваването също се дава възможност на съдията да бъде изслушан от органа по отзоваването, като се взема мнението на Министерството на правосъдието и се провежда анкета – чл. 46, ал. 2 ЗУС – 1952 и чл. 79, ал. 2 ЗУС – 1976, при действието на който се взема и мнението на председателя на съда, в който служи съдията, но само при искане за отзоваване на районен или окръжен съдия.

Нито по ЗУС – 1952, нито по ЗУС – 1976 дисциплинарното производство не е основание за временно отстраняване от длъжност, но съдията, срещу когото е възбудено наказателно преследване за престъпление от общ характер, може да бъде временно отстранен от длъжност: 1. от министъра на правосъдието по искане на главния прокурор – съгласно чл. 47 ЗУС – 1952; 2. от Държавния съвет – по искане на главния прокурор съгласно чл. 91 ЗУС – 1986.

4. Дисциплинарното наказване на съдиите в периода 1991–2015 г.

Общо за уредбата и за статуса на съдиите

Съгласно чл. 129, ал. 1 от Конституцията на Република България (1991 г.)¹⁵ в първоначалната редакция съдиите, прокурорите и следователите се назначават, пови-

¹⁵ Пнев, П. Съдебната власт в България (1989–2014). Проблеми на съвременния дискурс. С.: Сиби, 2014, 140–150.

шават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет, а председателите на ВКС, Върховния административен съд (ВАС) и главния прокурор се назначават с указ на президента по предложение на Висшия съдебен съвет (ВСС) за срок от седем години.

Висшият съдебен съвет е особен конституционен административен орган, съставен от трима членове по право (председателите на ВКС и ВАС и главния прокурор), 11 членове, избрани на делегатски събрания от съдиите, прокурорите и следователите, и 11 членове, избрани от Народното събрание.

Назначението на съдиите е безсрочно, с изключение на председателите на ВКС и ВАС. Несменяемостта се придобива с навършване на петгодишен стаж, след атестиране и с нарочно решение на ВСС. Съдиите се освобождават от длъжност при навършване на 65-годишна възраст, при подаване на оставка, при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление, при трайна фактическа невъзможност за изпълнение на длъжността повече от година, за тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и за действия, които накърняват престижа на съдебната власт. В теорията си пробива път становището, че правоотношението на съдията не е трудово правоотношение въз основа на избор, а самостоятелно публично правоотношение по упражняване на служба в съдебната система¹⁶.

Конституцията (1991 г.) урежда изрично само три състава на дисциплинарни нарушения на съдиите (чл. 129, ал. 3, т. 5): 1. тежко нарушение; 2. системно неизпълнение на служебните задължения; 3. действия, които накърняват престижа на съдебната власт. Предвиденото за тях дисциплинарно наказание е освобождаване от длъжност.

¹⁶ Така **Мръчков, В.** За характера на правоотношенията на съдии, прокурори и следователи. – Юридически свят, 2002, № 1, 100–108; **Мингов, Ем.** Още за характера на правоотношенията в съдебната власт. – Юбилеен сборник, посветен на 80-годишнината на проф. д.ю.н. Васил Мръчков. С.: Труд и право, 2014, 175–192. **Глушков, М.** Дисциплинарната отговорност на магистратите по Закона за съдебната власт. С.: Софи-Р, 2015, с. 68, дефинира магистратското правоотношение по Закона за съдебната власт като особен вид двустранно индивидуализирано публично правоотношение, спадащо към категорията на регулативните правомощия от регулативен тип, което възниква между съответния магистрат (съдия, прокурор или следовател) и ВСС въз основа на влязло в сила решение на последния и се характеризира с наличието на специфичен комплекс от права и задължения, обезпечаващи реализацията на конституционно регламентиранияте правомощия на конкретния персонален носител на съдебната власт.

Конституцията (1991 г.) не предвижда изрично други дисциплинарни наказания за съдиите, но предвижда, че ВСС може да понижава съдии (чл. 129, ал. 1), което правомощие по същество винаги ще представлява налагане на дисциплинарно наказание. ВСС може да го упражни именно за да реализира отговорността на съдията по реда и в случаите, предвидени в закона (чл. 133).

През периода действат Законът за съдебната власт (ЗСВ) от 22.07.1994 г., както и Законът за съдебната власт от 7.08.2007 г.

Дисциплинарни нарушения и наказания

При действието на ЗСВ – 1994 съдиите, административните ръководители и техните заместници отговарят дисциплинарно за:

1. виновно неизпълнение на служебните си задължения;
2. системно нарушаване на сроковете, предвидени в процесуалните закони;
3. извършване на действия, които неоправдано забавят производството;
4. нарушаване на правилата на професионалната етика;
5. допускане виновно участник в производството да стане причина за забавянето му в нарушение на закона.

Военните съдии носят дисциплинарна отговорност и за нарушения, предвидени в специалните закони и устави.

При действието на ЗСВ – 2007 съдиите, административните ръководители и техните заместници отговарят дисциплинарно за:

1. системно неспазване на сроковете, предвидени в процесуалните закони;
2. действие или бездействие, което неоправдано забавя производството;
3. нарушаване на Кодекса за етично поведение на българските магистрати¹⁷;
4. действие или бездействие, което накърнява престижа на съдебната власт;
5. неизпълнение на други служебни задължения.

Военните съдии носят дисциплинарна отговорност и за нарушения, предвидени в специалните закони и устави.

Дисциплинарните наказания за съдиите по ЗСВ – 1994 са:

1. забележка;
2. порицание;

¹⁷ Приет с решение на ВСС по протокол № 21 от 20 май 2009 г. За етичните кодекси вж. **Гройсман, С.** Етичните кодекси като източници на правото: общотеоретичен поглед към правната регулация чрез морални понятия. Доклад, изнесен на Третата национална конференция по биоетика и биоправо „Човекът в биоетичните и биоправните регулации“, гр. София, 11.12.2015 г., достъпен от 20.03.2016 г. на следния адрес: <http://challengingthelaw.com/pilosofia/etichnite-kodeksi/>.

3. понижаване в ранг или в длъжност за срок от 6 месеца до три години;
4. уволнение.

Дисциплинарните наказания за административни ръководители и за техните заместници са:

1. забележка;
2. порицание;
3. снемане от ръководна длъжност.

Дисциплинарните наказания за съдиите, административните ръководители и заместниците на административен ръководител по ЗСВ – 2007 са:

1. забележка;
2. порицание;
3. намаляване на основното трудово възнаграждение от 10 до 25 на сто за срок от 6 месеца до две години;
4. понижаване в ранг или в длъжност в същия орган на съдебната власт за срок от една до три години;
5. освобождаване от длъжност като административен ръководител или заместник на административен ръководител;
6. дисциплинарно освобождаване от длъжност.

Дисциплинарни органи

1. Административният ръководител – председателят на съответния съд, който може да наложи наказанията забележка и порицание както по ЗСВ – 1994 и ЗСВ – 2007.
2. Висшият съдебен съвет, който може да наложи всички дисциплинарни наказания.

Дисциплинарно производство

Общо правило за дисциплинарните производства¹⁸ по ЗСВ – 1994 и по ЗСВ – 2007 е, че преди налагане на дисциплинарното наказание наказващият орган изслушва привлеченото към дисциплинарна отговорност лице или приема писменото му обяснение и събира доказателствата, от значение за случая. Когато наказващият орган не е изслушал лицето или не е приел писменото му обяснение, съдът отменя наложеното дисциплинарно наказание, без да разглежда делото по същество, освен ако привлеченото към дисциплинарна отговорност лице не е дало обяснения или не е било изслушано по негова вина.

¹⁸ Пенев, П. Съдебната власт..., с. 153.

1. Дисциплинарното производство пред административния ръководител

По ЗСВ – 1994 наказанието се налага с мотивирана заповед на административния ръководител. Когато в хода на дисциплинарното производство се установи, че е налице основание за налагане на наказание по чл. 170, ал. 1, т. 3 или 4 или ал. 2, административният ръководител спира дисциплинарното производство, прави предложение за налагане на наказанието до Висшия съдебен съвет и му изпраща преписката.

По ЗСВ – 2007 дисциплинарите наказания забележка и порицание се налагат с мотивирана заповед на административния ръководител на съдията, след което ръководителят уведомява ВСС за наложеното наказание, като му изпраща преписката и заповедта незабавно след издаването ѝ. В едномесечен срок от получаването на заповедта ВСС може да потвърди, отмени или да измени наложеното наказание по общия ред. Когато в хода на дисциплинарното производство се установи, че е налице основание за налагане на по-тежко наказание, административният ръководител спира дисциплинарното производство, прави предложение за налагане на наказанието до ВСС и му изпраща преписката.

2. Дисциплинарно производство пред Висшия съдебен съвет

По ЗСВ – 1994 дисциплинарното производство пред ВСС започва по предложение на:

1. една пета от общия брой на членовете на ВСС,
2. както и по предложение на министъра на правосъдието, когато последният прецени, че е налице основание за освобождаване от длъжност на съдията поради тежко нарушение, системно неизпълнение на задълженията или действия, уронващи престижа на съдебната власт.

При предложение за налагане на наказанията забележка и мъмрене ВСС определя докладчик, който да състави доклад по обвинението. Преписи от решението за образуване на дисциплинарно производство и предложението за налагане на наказание се връчват на дисциплинарно преследвания, който в 14-дневен срок от съобщаването може да направи писмени възражения и да посочи доказателства. Докладчикът представя на председателстващия Висшия съдебен съвет доклад с мнение за наличието или липсата на основания за налагане на дисциплинарно наказание. ВСС налага наказанието с мнозинство повече от половината от членовете му.

При предложение за налагане на по-тежки дисциплинарни наказания дисциплинарното производство се осъществява от дисциплинарен състав на ВСС, членовете на който избират председател от състава си. Последният образува производството, определя докладчик и в 14-дневен срок насрочва заседание по делото. За заседанието

се уведомяват вносителят на предложението и привлеченото към дисциплинарна отговорност лице, което може да даде устни или писмени обяснения, както и да прави доказателствени искания. До заседанието вносителят може да оттегли предложението си със съгласието на привлеченото към дисциплинарна отговорност лице, с което дисциплинарното производство се прекратява. В производството е допустима адвокатска защита. Дисциплинарният състав може да събира гласни, писмени и веществени доказателства, включително чрез делегиран свой член, както и да изслушва вещи лица. Дисциплинарният състав приема с обикновено мнозинство решение, в което се съдържа становище относно наличието или липсата на основание за налагане на дисциплинарно наказание, и предлага наказанието. В 7-дневен срок от изготвянето на доклада или от приемането на решението докладчикът или дисциплинарният състав го представя на председателстващия ВСС заедно с преписката по делото за внасяне във Висшия съдебен съвет на първото следващо заседание. Дисциплинарното наказание се налага с мотивирано решение на ВСС, прието с мнозинство повече от половината от общия брой на всички членове. С решението си ВСС може да отхвърли предложението за налагане на дисциплинарно наказание или да наложи някое от предвидените най-леки дисциплинарни наказания. Решението, с което се налага дисциплинарно наказание, включително освобождаване от длъжност, подлежи на незабавно изпълнение от датата на съобщаването му на наказаниа съдия¹⁹.

Образуваното дисциплинарно производство не е основание за временно отстраняване от длъжност на дисциплинарно преследвания магистрат, но образуваното наказателно производство е безусловно основание за отстраняване от длъжност, ако обвинението е за умишлено престъпление, извършено при изпълнение на службата, и ВСС е дал разрешение за повдигане на обвинение – чл. 140, ал. 2 ЗСВ – 1994. В останалите случаи ВСС има възможност за преценка дали да отстрани наказателно преследвания съдия до приключване на наказателното производство срещу него.

По ЗСВ – 2007 дисциплинарното производство започва по предложение на:

1. съответния административен ръководител;
2. всеки висшестоящ административен ръководител;
3. Инспектората към ВСС;
4. не по-малко от една пета от членовете на ВСС;
5. министъра на правосъдието.

¹⁹ За критика на тази уредба вж. **Тодорова, М.** Относно недопустимостта на предварително изпълнение на решенията на Висшия съдебен съвет за освобождаване на магистрати от длъжност. – Адвокатски преглед, 2002, № 2, *passim*.

Дисциплинарното производство при действието на ЗСВ – 2007 е аналогично на производството по отменения ЗСВ²⁰ с няколко второстепенни разлики. На първо място, премахва се възможността при по-леките дисциплинарни обвинения ВСС да вземе решение по преписката въз основа на заключение на едноличен докладчик, а във всички случаи се избира дисциплинарен състав. На второ място, отречена е възможността предложението за налагане на дисциплинарно наказание да бъде оттеглено от вносителя му, макар и със съгласието на дисциплинарно обвиненото лице. Уредбата е прецизирана, като изрично е уреден процесуалният ред, по който да се събират доказателства в производството пред дисциплинарния състав – по АПК, както и изрично е посочено, че решението на ВСС за налагане на наказанието следва да бъде мотивирано, като за мотиви на решението са фингирани мотивите на решението на дисциплинарния състав и изказаните съображения от членовете на ВСС. Решението, с което се налага дисциплинарно наказание, включително освобождаване от длъжност, подлежи на незабавно изпълнение от датата на съобщаването му на наказаниа съдия.

Решенията на ВСС подлежат на обжалване и по ЗСВ – 1994, и по ЗСВ – 2007 пред ВАС²¹.

Образуваното дисциплинарно производство може да бъде основание за временно отстраняване от длъжност на дисциплинарно преследвания магистрат за срок до 6 месеца. Образуваното наказателно производство е безусловно основание за отстраняване от длъжност, ако обвинението е за умишлено престъпление, извършено при изпълнение на службата – чл. 230, ал. 1 ЗСВ – 1994. В останалите случаи ВСС има възможност за преценка дали да отстрани наказателно преследвания съдия до приключване на наказателното производство срещу него. Съдията се счита за отстранен от длъжност и без постановен акт на ВСС или на съд в този смисъл и ако по отношение на него е постановена мярка за неотклонение задържане под стража, от датата на влизане в сила на съдебния акт, с който се постановява мярката.

5. Дисциплинарното наказване на съдиите след съдебната реформа от 2015–2016 г.

Със Закона за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, обн., ДВ, бр. 100 от 2015 г., бе извършена поредната реформа на съдебната власт, като бяха променени някои текстове в глава шеста на Конституцията. Един-

²⁰ Глушков, М. Дисциплинарната отговорност..., 229–245.

²¹ Пак там, 246–280.

ният орган на управление на съдебната власт – ВСС, бе разделен на съдийска и прокурорска колегия, като за пленума на този орган, състоящ се от всичките му членове, бяха запазени някои от правомощията на ВСС по старите разпоредби. Кадровите правомощия на ВСС по отношение на съдиите, респ. прокурорите, сега се упражняват от съдийската, респ. прокурорската колегия. Тези колегии имат и дисциплинарна власт над съдиите, респ. прокурорите – арг. от чл. 130а, ал. 5, т. 3 на Конституцията.

Съдебната реформа продължи на законово равнище с новелизация на ЗСВ със ЗИД ЗСВ, обн., ДВ, бр. 62 от 2016 г.

По отношение на съставите на дисциплинарни нарушения промяна няма. Реформата е, на първо място, в системата на дисциплинарните наказания, които може да бъдат наложени на съдия: отпада наказанието порицание, максималният размер на намаляването на основното трудово възнаграждение е до 20 процента (а не до 25 процента, както е преди изменението на ЗСВ), като наказанията „намаляване на основното трудово възнаграждение“, „понижаване в ранг“ и „понижаване в длъжност“ не може да са с продължителност повече от година (вместо три, респ. две години, както е преди изменението на ЗСВ). Изрично е посочено в чл. 308, ал. 3 ЗСВ, че дисциплинарното наказание „дисциплинарно освобождаване от длъжност“ се налага за (и само за): 1. системно неизпълнение или друго тежко нарушение на служебните задължения; 2. действия, които накърняват престижа на съдебната власт, като по този начин ЗСВ е съгласуван с разпоредбата на чл. 129, ал. 5, т. 3 от Конституцията.

Както и преди изменението на ЗСВ, компетентни дисциплинарнонаказващи органи са административният ръководител – председателят на съда, в който служи наказаният съдия, както и съдийската колегия на ВСС. Първият може да наложи само най-лекото дисциплинарно наказание – забележка, а налагането на останалите е в компетентността на съдийската колегия на ВСС. По новата редакция на ЗСВ – 2007 дисциплинарното производство започва по предложение на: 1. съответния административен ръководител; 2. всеки висшестоящ административен ръководител; 3. Инспектората към Висшия съдебен съвет; 4. министъра на правосъдието. По този начин е отпаднала възможността членове на самия ВСС да инициират дисциплинарни производства срещу съдии. Така е прокаран принципът, че органът, разглеждащ обвинението в извършено правонарушение, не може да действа като обвинител за същото това правонарушение. И след измененията на ЗСВ дисциплинарното производство следва почти същите правила, както тези по ЗСВ – 2007, като най-важните промени са гарантираното право на защита на съдията, за когото се иска налагане на по-тежко наказание от това, което дисциплинарният състав е предложил – чл. 320, ал. 5 ЗСВ – 2007, както и въвеждането на абсолютно мнозинство за налагане на дисциплинарно наказа-

ние – 8 от 14 членове на съдийската колегия – чл. 320, ал. 6 ЗСВ – 2007. Председателите на ВКС и ВАС са изключени по право от дисциплинарните състави на съдийската колегия на ВСС.

Ограничена е възможността висящото наказателно производство срещу съдия да бъде основание за продължително временно отстраняване от длъжност, като е предвидено, че срокът на временното отстраняване от длъжност в досъдебното производство не може да надвишава срока по чл. 234, ал. 8 НПК и че за периода на временното отстраняване от длъжност на съдията се заплаща възнаграждение в размер на минималната работна заплата. Висящото дисциплинарно производство може да доведе до отстраняване от длъжност на съдията за срок, не по-дълъг от три месеца.

Приет е нов институт на отлагане на изпълнението на дисциплинарното наказание посредством прилагане, изпълнение и отчет на изпълнението на „индивидуален план за професионално развитие“ – чл. 325, ал. 2–5 ЗСВ – 2007. Такъв план може да бъде предложен само за дисциплинарни нарушения по т. 1–2 от чл. 307, ал. 3 ЗСВ, т.е. за системно неспазване на срокове в процесуалните закони и за неоправдана бавност в правосъдието. В такъв случай изпълнението на наказанието може да бъде отложено от наказващия орган за срок до 6 месеца при прилагане на индивидуален план за професионално развитие, който включва мерки за преодоляване на специфични нужди и установени недостатъци в работата и подготовката на съдията. Индивидуалният план за професионално развитие се предлага от административния ръководител или от дисциплинарния състав на съдийската колегия на ВСС. След изтичане на срока на приложението на плана колегията приема доклад за изпълнението на индивидуалния план и преценява необходимостта от изпълнение на наложеното наказание. Правото за отлагане на изпълнението на дисциплинарното наказание чрез такъв план може да бъде упражнено само един път в рамките на професионалната кариера на съдията, независимо от броя на назначаванията²².

6. Обобщение на прегледа на уредбата

Горният исторически преглед на българската нормативна уредба на дисциплинарните производства срещу съдиите може да бъде обобщен по следния начин:

²² Не става ясно дали дисциплинарно преследваният за простъпки по чл. 307, ал. 3, т. 1–2 ЗСВ – 2007 съдия има субективното право да иска отлагане на изпълнението на дисциплинарното наказание чрез индивидуален план за професионално развитие, или предлагането на такъв план е в дискреционна преценка на дисциплинарния състав на съдийската колегия на ВСС.

а. Министърът на правосъдието като висш орган на изпълнителната власт не е имал право да налага дисциплинарни наказания на съдии. Единствено в периода 1976–1991 г. законодателят му е дал правото на налага дисциплинарни наказания, но само на районни и окръжни съдии (не и на върховни), и то за действия, които не са свързани пряко с правораздаването.

б. Председателите на съдилищата не са имали дисциплинарна власт над редовите съдии нито в периода на действието на Търновската конституция, нито в периода на социалистическа България. Едва през 1991 г. и в разрез с дотогавашната българска традиция, според която председателите на съдилищата са имали положението на „пръв сред равни“, им се дава дисциплинарна власт да налагат дисциплинарни наказания на съдията, макар и най-леките – забележка и порицание.

в. През периода на действие на Търновската конституция само нарочни дисциплинарни състави са можели да налагат дисциплинарни наказания на съдиите. В съставите са участвали или само съдии (и то върховни), или и други членове, но при мнозинство на съдиите. През периода на социалистическа България съдиите нямат гарантирана независимост и винаги може да бъдат отзовани предсрочно. Същевременно законодателят намира, че всяко дисциплинарно обвинение срещу съдия е достатъчно сериозно, поради което може да бъде разгледано само от Върховния съд: от цялото наказателно отделение на Върховния съд (а когато обвинен е военен съдия – от военната колегия на Върховния съд) при действието на ЗУС – 1952 или от тричленен състав на Върховния съд при действието на ЗУС – 1976.

Едва с приемането на Конституцията на Република България през 1991 г. и на ЗСВ се възприема правилото, че дисциплинарните наказания на съдиите се налагат от ВСС: един административен, а не съдебен орган, при това орган, в който съдиите нямат мнозинство.

г. Нито в периода на действието на Търновската конституция, нито в периода на социалистическа България дисциплинарните наказания на съдиите не са се налагали от същия орган, който има властта да назначава и повишава съдиите. Едва през 1991 г. и в разрез с тази българска традиция правомощието да се налагат дисциплинарни наказания на съдиите е концентрирано в същия орган, който има правомощието да назначава и повишава съдиите.

д. Както в периода на действието на Търновската конституция, така и в периода на социалистическа България на дисциплинарно обвинения съдия е гарантирано изрично правото да даде устно или писмено обяснение пред органа, който води дисциплинарното производство и взема решението за наказването му. Приетите при действието на Конституцията от 1991 г. два съдоустройствени закона – ЗСВ – 1994 и

ЗСВ – 2007, до новелизацията с ЗИД ЗСВ, обн., ДВ, бр. 62 от 2016 г. не гарантират изрично такова право на дисциплинарно обвиненото лице, тъй като му дават правото да даде обяснения пред дисциплинарния състав на ВСС, чието решение няма обвързваща сила за ВСС, но не и пред целия състав на ВСС.

е. Горният кратък исторически преглед показва, че изборът на конституционния законодател от 1991 г. да повери дисциплинарното наказване на същия орган, който назначава и повишава съдиите, е в разрез с българската традиция. Той не се налага и от никакви конституционни съображения за разделение на властите или за утвърждаване на върховенството на закона. Напротив, поверяването на правомощието да се наказват дисциплинарно съдии от орган, който не е съставен изцяло или в мнозинството си от съдии, освен че предизвиква редица възражения от правно-политически характер²³, е и в разрез с българската съдебна традиция. В разрез с българската традиция е и поверяването на дисциплинарна власт на председателите на съдилищата, тъй като по този начин те губят положението си на „пръв сред равни“.

7. Предложение *de lege ferenda*

De lege ferenda би могло да се обмисли правомощието за разглеждане на дисциплинарните обвинения срещу съдиите да бъде предоставено на състави на ВКС (за съдиите от общите съдилища) и на ВАС (за съдиите от системата на административните съдилища). Възприемането на тази идея би било изцяло в съгласие с българската традиция²⁴.

Обособяването на такива дисциплинарни състави на двете върховни съдилища не би ги натоварило прекомерно от гледна точка на кадрово обезпечаване предвид многобройността на списъчния състав на тези съдилища²⁵. Във всеки един от двете върховни съдилища пленумите могат да изберат по 9 върховни съдии за членове на

²³ Вж. Становище на Европейската комисия за демокрация чрез право (Венецианската комисия), № 515/2009 г., т. 18, според което, когато съставът на съдебния съвет е смесен (съдии и други), за да се предотврати всякакво манипулиране или неправомерен натиск, съдиите, избрани от техните колеги, трябва да съставляват голямо мнозинство от членовете.

²⁴ И не само на българската. Например в Кралство Нидерландия. Сведения у **Адамова, А.** Организация на съдебната система и статут на съдиите в Кралство Нидерландия, електронна публикация на сайта „Съдебно право“ от 14.10.2015 г., достъпна на <http://www.sadebnopravo.bg/biblioteka/2015/10/14/>.

²⁵ За разлика от положението при действието на Търновската конституция, при което нито едно от двете върховни съдилища не е надхвърляло 30 души числен състав.

дисциплинарен състав на ВКС и ВАС за срок от 2 години, с право на еднократно преизбиране. Следва да се предвиди, че председателите на ВКС и ВАС не може да бъдат избирани за членове на дисциплинарните състави. От възможността за избор в такъв състав следва да бъдат изключени съдиите, които към датата на избора са навършили 63 години и на които предстои скорошно пенсиониране, а така също и съдиите, назначени по реда за първоначално назначаване, освен ако не са несменяеми.

В зависимост от това дали дисциплинарно преследван е съдия от ВКС, респ. ВАС, или от инстанционен съд, дисциплинарните състави могат да заседават в петчленен или в седемчленен състав, при приложение на принципа за случаен подбор на състава. Производството следва да бъде подробно уредено, състезателно, като решението на дисциплинарния състав на ВКС и ВАС следва да бъде окончателно и да не подлежи на обжалване.

Срещу тези предложения *de lege ferenda* може да се отправят две възражения – конституционни и черпени от ЕКПЧ.

Първото възражение е това, черпено от Конституцията. Действително чл. 130а, ал. 5, т. 3 от Конституцията възлага на съдийската колегия на ВСС компетентността по налагане на дисциплинарни наказания, но само на двете най-тежки – освобождаване от длъжност и понижаване²⁶. Тази компетентност е конституционно установена, но компетентността по налагане на всички останали дисциплинарни наказания на ВСС и на председателите на съдилищата, която законът им възлага, не е конституционна. Тя може да бъде предоставена на (дисциплинарни състави на) ВКС и ВАС. Но дори в случаите на тези две най-тежки дисциплинарни наказания Конституцията не съдържа забрана дисциплинарното производство да бъде възложено на орган, различен от съдийската колегия на ВСС. Прочее, дисциплинарният съвет на ВКС и ВАС може да провежда дисциплинарното производство и по обвинения, по които вносителят на дисциплинарното производство иска налагането на двете най-тежки дисциплинарни наказания. Следва да се предвиди, че дисциплинарният състав на ВКС и ВАС може да прецени, че следва да бъде наложено някое от двете най-тежки дисциплинарни наказания. И в двата случая дисциплинарният състав на ВКС и ВАС, когато прецени, че се налага налагането на тези наказания, постановява писмено становище в този смисъл, а окончателната преценка дали да се наложи някое от двете най-тежки дисципли-

²⁶ Мисля, че се има предвид наказанието по чл. 308, ал. 1, т. 4 ЗСВ, но не и това по чл. 308, ал. 1, т. 3 ЗСВ. Понижаването в ранг не е свързано с промяна на правораздавателната функция на съдията посредством преместването му в друг съд, а преди всичко със загуба на част от възнаграждението му.

нарни наказания, ще остане в съдийската колегия на ВСС. Ако обаче дисциплинарният състав на ВКС и ВАС прецени, че обвинението е неоснователно или че следва да се наложи по-леко от посочените в чл. 130а, ал. 5, т. 3 на Конституцията наказания, неговата преценка следва да бъде окончателна и без възможност за пререшаване от страна на съдийската колегия на ВСС.

Второто възражение би могло да почива на ЕКПЧ досежно необжалваемостта на решенията на дисциплинарни състави на ВКС и ВАС. Дисциплинарни наказания, налагани на съдията било от председателя на съда, съдийската колегия на ВСС или дисциплинарни състави на ВКС и ВАС, представляват индивидуални административни актове²⁷. Обаче би било неподходящо предоставянето на административните съдилища и в последна сметка на ВАС на правото да разглеждат жалби и протести срещу решения на колективни съдебни състави на двете върховни съдилища. Същевременно правото на справедлив съдебен процес на дисциплинарно наказан съдия по чл. 6 ЕКПЧ е в достатъчна степен гарантирано от факта, че дисциплинарното наказание е наложено в състезателно производство пред колективен състав, съставен само от съдии, и то от върховните съдилища²⁸.

Мисля, че това предложение може да бъде обсъдено в порядъка на дискусия.

²⁷ **Мръчков, В.** За характера на правоотношенията на съдии, прокурори и следователи. – Юридически свят, 2002, № 1, с. 105; **Мингов, Ем.** Още за характера на правоотношенията в съдебната власт. – Юбилеен сборник, посветен на 80-годишнината на проф. д.ю.н. Васил Мръчков. С.: Труд и право, 2014, с. 180.

²⁸ За изискванията на справедливия съдебен процес в контекста на дисциплинарно производство на съдия вж. решението на ЕСПЧ от 9.01.2013 г. по делото *Oleksandr Volkov v. Ukraine* (application no. 21722/11), достъпно на <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115871#%7B%22itemid%3A%5B%22001-115871%22%5D%7D>.